Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MALIGNITATE IN FEBRIBVS FALSO AC MERITO SVSPECTA

QVAM

INDVLGENTE

GRATIOSO

MEDICORVM ORDINE

IN

ALMA STVDIORVM VNIVERSITATE ALTORFINA

PRO LICENTIA

HONORES IN MEDICINA SVMMOS ET PRIVILEGIA DOCTORVM RITE IMPETRANDI

PVBLICE DEFENDENDAM SVSCIPIT

A. D. XXVII. IVNII A. S. R. CIƆIƆCCXXXIII

PAVLVS IOSEPHVS FLACHO

VBERLINGA-SVEVVS.

ALTORFII

TYPIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

PRAEFATIO.

Etsi permulta sunt, quae morbis humani corporis cognoscendis pariter atque curandis haud exiguam difficultatem afferunt, vix tamen quidquam frequentius atque gravius exercet Medicos, quam istud, quod in morbis MALIGNUM est, aut esse dicitur. *Quamvis enim omnis per se, et in se consideratus morbus valetudini ac vitae hominum inimicus sit, illi tamen caeteris inimiciores existimandi sunt, qui suam indolem, invadendi ac nocendi rationem subdole occultant, saepe non nisi a posteriori, ab effectu scilicet pernicioso diiudicandam: unde tam crebro usu venit, quod*

non intellecti, non fit curatio morbi;

proptereaque non solum aeger, et adstantes, sed et ipsemet interdum Medicus, clandestina morbi malitia decipiantur. Quare a longo iam tempore introducta fuit in Artis Medicae doctrinam necessaria illa distinctio morborum, eiusdem quoque generis, benignorum atque malignorum; *seorsim ad providam horum observationem multiplici cautione tradita, et in hunc usque diem ab Autoribus serio commendata. Neque vero interea defuerunt, qui hoc in negotio ad alterutrum extremorum prolapsi, aut in merum ignorantiae Asylum converterunt, et susque deque habendam censuerunt assertam morbis* malignitatem, *aut in quovis casu graviore, ac difficulter superabili, eandem imprudenter praetexuerunt. Haec talia perpendenti mihi occasionem suppeditarunt periclitandi meas qualescunque ingenii vires, circa* MALIGNITATIS, verae et fictae, *non in omni quidem morborum genere, sed* in febribus *duntaxat, terminos definiendos; quod ut feliciter expediam,*
Divinum Numen *in auxilium supplex imploro!*

§. I. Ante

§. I.

Ante omnia concedendum mihi postulo, *revera dari, ac saepius occurrere in febribus malignitatem.* Hanc quidem generatim definire paulo magis arduum esse arbitror, quam indicare praesentem singulis in casibus. Graecorum certe vocabulum, κακοήθεια, quoniam secundum literam, *morale* aliquod *malum* designat, non admodum congruere videtur ad mala mere physica, cujusmodi sunt *morbi* corporis, et inter hos *Febres.* Nihilominus tamen qui latine scripserunt vel optimi quilibet Autores, vix alio nomine rem melius explicare noverunt, quam *mali moris febrium.* Paulo simplicior, et ad Physicam notionem accommodatior esse videtur phrasis A. C. CELSI, qui lib. II. Cap. IV. *malos morbos, malas Febres* illas nuncupat: (*) Quod si ad nostratium quoque Germanorum usitatiora epitheta operæ pretium est attendere, constabit, eiusmodi *febres malignas* communiter appellari böse / gifftige / höchst gefährliche Fieber.

§. II.

Ad uberiorem, tam Graecae quam Latinae dictionis expositionem iuvabit ea huc afferre in medium, quae apud IO. CUNR. DIETERICHIUM in *Iatreo Hippocr.* pag. 579. extant: *κακοήθης νόσος est, quae curationi admodum repugnat, et κακοήθεια, si morbo aut effectui tribuitur, eius pravitatem indicat, et esse δυσίατον,* i. e. *gravius aegriusque curari; unde et eius curatio dicitur* LUCIANO *κακοήθης καὶ δολερὰ θεραπεία. Eiusmodi νόσημα κακόηθες inter febres occurrit, quae*

(*) A quo non multum discrepat CAELII AURELIANI dictio, Lib. I. de Morbis Acutis Cap. V. accusata nempe *febrium nequitia.*

hinc febris maligna stricte dici solet. Speciatim quoque *haec κακοήθεια ulceribus et vulneribus tribuitur, quae κακοήθη tunc appellantur.*

§. III.

Longum nimis foret disquirere, an et quousque HIPPOCRATES atque GALENVS τὸ κακόηθες in specie adscripserint *febribus*, neque etiam id mea multum refert; quamvis utique clariora sint eorum loca, ubi ulceribus aliisque affectibus externis epitheton istud attribuitur. Caeterum hoc sufficit, agnovisse illos veteres medicinæ statores non raro eiusmodi *Febres* occurrere, singularis *malae indolis*, quamvis ipsam *malignitatis essentiam ac formalem rationem* vix declaraverint. Et sane qui eos per aliquot saecula secuti sunt Scriptores, vix aliquid amplius attulerunt lucis, apparente praesertim *impossibili conciliatione materialis principii malignitatis cum qualitatibus primis*, vulgo dictis. Hinc desperatione veluti quadam coacti ad *occultam* confugerunt *qualitatem*; cum neque ad calidum aut humidum, neque ad frigidum aut siccum, neque ex iisdem compositum quidpiam referri posse deprehenderint illud ipsum, quod in *febribus* adeo extraordinarium ac revera *malignum* saepiuscule observarunt.

§. IV.

Paulo propinquius ad rem accedere visi sunt, qui *malignitatem*, et huic obnoxias *febres* ad *morbos totius substantiae* retulerunt, ea videlicet ratione, quod istud qualecunque inimicum principium, non simplici una vel altera qualitate prima, sed *tota substantia sua* et *crasi perniciosa* operetur, totamque corporis humani substantiam hostiliter aggrediatur. Illa phrasis, tametsi aliquibus inanis esse, ac reale nihil exprimere videtur, attamen idoneum ex recentioribus nacta est defensorem

ac

ac disertum interpretem WEDELIVM *in Pathol. Med. Dogmat.* pag. 39. sequ. quamvis nihilominus aliqua rei determinandae obscuritas relinquatur, dum eo ipso afferto nondum constat *natura specifica materiae malignae, tota substantia sua afficientis totam corporis substantiam.* Ad definiendam igitur *malignitatis, ut in universum* morbificae, ita *febrilis* seorsim *essentiam;* cum a priori nec intelligi, nec propter summam subtilitatem suam sensibus percipi queat, omnino opus est considerare eiusdem *effectus;* quandoquidem hi, quod velut in axiomate dici solet, *testantur de causa.*

§. V.

Possunt autem *malignarum febrium phaenomena* communia, quibus se potissimum produnt, in duplicem disponi ordinem. Prior complectitur *anomaliam typi, et incertos ac minime regulares temporum decursus.* Saepe enim, praeter consuetum febribus legitimis processum, aut *sine horrore* incipiunt, aut hunc insequenti *calori*, pravo quodam modo intermiscent, nunc huius, nunc illius sensu notabili cum inconstantia praevalente. Ipse vero *aestus* pariter *inaequalis*, nonnunquam adeo *levis* apparet, ut neque contactu externo corporis, neque ex pulsu et urina percipi satis queat latens intus incendium. Non raro etiam *sitis*, contra morem febrium aliarum *exigua* aut *nulla* est, ut ideo vix febrire se existiment aegri, nedum in magno versari periculo, quod tamen interdum subito emergit, citra solitam ab initio, per *velocissima incrementa* ad statum ac interitum, progressionem, ut quandoque citius pereat aeger, quam confecisse videatur morbus augmenti sui curriculum.

§. VI.

Alter ordo phaenomenorum includit *gravitatem* quorundam *Symptomatum*, quae cum ista ante notata horroris, caloris, sitis,

ſitis, apparente lenitate parum conveniunt. Eminet inter illa cumprimis *extremus virium vitalium defectus*, et *fatigatio*, citra orgaſmum praeſentem, ac praegreſſam manifeſtam cauſam: Reſpondet ipſi plerumque *pulſus debilis*, etſi alias in metro ſeu rythmo non admodum a ſanorum pulſu abludat. Porro exerunt ſe frequenter *lipothymiae*, tanquam pediſſequae defectionis virium vitalium. Ad haec *vigiliae contumaces*, absque notabili quadam cauſa, a dolore corporis aut animi perturbatione probabili. Nec taceri debet ſingularis *ἀναισθησία*, ſive *ſenſuum hebetatio*, *et languidus quidam ſtupor*, qui non raro in *delirium* erumpit. Denique huc pertinent *motus convulſivi*, aut *tremores artuum*.

§. VII.

Decet autem phaenomena recenſita non ſingulatim accipere, ſed *coniunctim*, atque ſi non omnia, ſaltem *pleraque* ſimul aeſtimare, tanquam *Signa praeſentis febrium malignitatis*, et prudenter conferre cum ſimpliciori febrium aliarum indole. Quo magis igitur iſta omnia, aut complura, in eundem morbum incidentia, peculiarem eius cauſam arguunt, eo minus de *malignitate vera* praeſenti dubitandum eſt; uti ex adverſo non quaelibet alia, quantumvis gravia febrium accidentia, et non ordinarie ac perpetuo contingentia, *malignitatem* indicant.

§. VIII.

Caeterum neceſſe eſt, ut mentionem aliquam hic faciam illius, per experientiam ſatis confirmati *febrium diſcriminis*, ſecundum quod aliae *ſua quaſi natura ac perpetuo malignae* exiſtunt, e. g *peſtilentes*, *ipſaque* prae omnibus *peſtis*; aliae *interdum* ſaltem atque *per accidens*, a peculiari externarum cauſarum, praeſertim aëris conſtitutione ortum habentes, exem-

exemplo *febrium catarrhalium*, *dysenteriae*, *pleuritidis*, *variolarum*, *morbillorum*, *&c.* in quibus persaepe falluntur aegri, adstantes, ac Medici, aut non animadvertendo coniunctam re vera *malignitatem*, aut in aliis casibus eandem temere accusando et fingendo: *quamuis fere rarius contingat, ut epidemice grassantes, cuiuscunque speciei febres, omni malignitate careant.*

§. IX.

Quemadmodum vero probabile est, quod *in illis febribus, quae semper, aut ordinarie deprehenduntur malignae, idem et febris et malignitatis materiale sit principium*, ita de aliis pluribus, quae interdum saltem coniunctam habent *malignitatem*, non minus probabiliter coniicere licet, *distinctam quoque ipsius esse causam*, et ab ordinario cuiuslibet speciei febrium materiali principio diversam; nisi potius statuere quis uelit, a maiori eius depravatione *malignitatem* proficisci; quod tamen citra logomachiae speciem asseri vix poterit.

§. X.

Video nunc propius accedendum mihi esse ad declarationem *materiae efficientis malignitatem in febribus.* Atque utinam multa in hanc rem perspicua proferri possent. Verum enim vero cum de sententia plerorumque Medicorum *adeo subtile sit illud principium, ut omnem sensum a priori fugiat, et non nisi a posteriori cognoscatur*, facile apparet, quam minus expedita et possibilis sit eiusdem definitio. Accedit quoque difficultas alia, et dubitatio, *num per omnes febrium malignarum species una eademque sit materiae indoles?* quod mihi quidem verosimile non videtur.

§. XI.

In medium autem afferam aliquot Autorum opiniones *de natura et eſſentia materiae malignae in febribus.* Luculenta inprimis eſt SYDENHAMII, Opuſcul. med. p. m. 313. profeſſio, ſequentibus comprehenſa verbis: *Cenſeo ego, malignitatem eam omnem quae Epidemicis competit (qualiscunque tandem fuerit ſpecifica eius natura) particulis calidiſſimis ac ſpirituoſiſſimis, humorum in humano corpore contentorum naturae plus minusve adverſantibus, conſiſtere ac terminari; quia ſolae iſtiusmodi particulae humores ita ſubito alterare valent, atque in morbis malignis fieri videmus. Cenſeo item calidas illas et ſpirituoſas particulas aſſimilando maxime agere; cum ex naturae lege quodlibet principium activum ſui ſimile procreare ſatagat, & quae ei utcunque obſiſtunt, ad propriam indolem inflectere atque accommodare: Ita ignis ignem generat, et maligno infectus morbo ſocium inficit*, ſpirituum *ſcilicet emiſſione, qui humores mox inficiendos ſibi aſſimilant, & in naturam ſuam perducunt trahuntve.*

§. XII.

Neſcio an fortaſſe melius rem explicaverit *Io.* DOLAEVS, quando in *Encyclop. Med. Lib.* IV. *Cap.* V. *malignitatem* nihil aliud eſſe ſtatuit, quam *ſeceſſionem particularum ſanguinis a ſe invicem, quae non facile poſſit reſtitui: peſtilens* autem *virus* ſeu venenum, partibus ſuis maxime volatilibus et acribus, ſalinis, corroſivis, tum etiam ſulphureis, ceu variis telorum vibrationibus, crebrisque ictibus ſaeviendo, fibras & minutiſſimos ſanguinis ramuſculos amputare, quibus reſectis, reliquae craſſiores & ad motum ineptae inſtar cinerum reſtantes, in corpus valde heterogeneum *coagulentur*, & in maſſam circulari neſciam faceſſant. Idem Autor l. c. veterum GALENI ſectatorum,

rum, nec non HELMONTII et WILLISII, *de malignitatis in febribus essentia*, opiniones exponit, diversis quidem phrasibus ac terminis comprehensas, sed e quibus omnibus vix aliquid clarioris luminis denotandae rei accedit, saltem quoad *specialem principii materialis naturam.*

§. XIII.

Qui Chimicorum doctrinam hic applicare satagunt; atque *salis subtilissimi* et *volatilis*, aut *acidi* aut *alcalici*, aut etiam *arsenicalis principii* indolem pro causa malignitatis in febribus venditant, eos utrinque a vero aberrare ostendit SCHELHAMERVS *tract. de genuina febres curandi methodo*, pag. 202. & seq. Vt enim certum sit, *acidum omne coagulare sanguinem, minime tamen certum, omne quod coagulat sanguinem, necessario acidum esse*; cum et frigus id praestet, et serum variis modis aliis coeat in gelatinosam substantiam. Nec felicius se explicant, qui tenue et acre statim salis volatilis nomine dignantur, cum multa sint in rerum natura, nec acida, nec urinosa, acerrima tamen; ut ex vegetabilibus arum et asarum, piperitis herba, et alia plurima, ex mineralibus *arsenicum*, cuius acrimonia nec gustui quidem manifesta statim est, si tamen hoc agit, et non potius alia ignota qualitate, carnes fundit, liquat, erodit, supra omnia reliqua.

§. XIV.

Neque vero proprie *arsenicalis naturae* miasma febrium malignarum esse, laudatus Autor concedit, sed absurde supponi declarat, hac opposita quaestione: *Cur metallurgi vix unquam febribus malignis corripiantur, sed et ab his et ipsa peste loca metallica fere sint immunia?* Sufficere igitur existimat, illud *acre aliud ab acido, urinoso, ac sulphureo* exstare, et in eo acquiescendum esse, dum ipsa natura in rebus suis indagando am-

plius progredi non patiatur. Caeterum hoc certum esse idem SCHELHAMERVS contendit, *in febribus malignis mitioribus omnibus sanguinem et serum coagulari et incrassari, in saevioribus autem, e. g. pestilentibus, acrimoniam quandam contrahere et corrosivam qualitatem.* Vtrumque is porro ex phaenomenis et symptomatibus ordinariis morborum istorum luculenter deducit, atque singula cum hypothesi sua diserte conciliat.

§. XV.

Cum itaque *miasmatis maligni febrilis* indoles specialis a priori neutiquam pateat, nec ad ullum materiae nobis alias cognitae genus proprie referri queat, liquido hinc apparet, quam facile in eruenda atque aestimanda *malignitate* humanus sensus aberrare possit; ut nec de ipsius *sede in corpore humano* semper satis constet. Quamvis enim cunctae *febres*, et per consequentiam *malignae* quoque, sint universales morbi, haud tamen aequaliter in toto corpore se exerit *malignitas*, sed in una aut altera parte prae reliquis praesentiam et energiam suam prodit. Celeberrimus equidem BAGLIVIVS *Prax. Med. Lib.* I. *Cap.* IX. p. m. 52. *Malignarum*, vulgo dictarum, *febrium frequentiorem focum haerere in primis viis ac mesenterio, et ab apparatu pravorum crudorumque humorum, quandoque massam sanguineam contaminantium, et in viscerum inflammationem abeuntium pendere statuit*: Quod etsi saepius sic usuvenire lubens concedam, ac persuasum habeam *contagii febris malignae primam* (ut ita loquar) *instantiam contingere in ventriculo*, a deglutita saliva miasmate maligno imbuta, illud tamen perpetuum esse, et non alios sese insinuandi modos existere, nec in aliis, praeter istas *primas*, vulgo dictas *vias*, locis residere cumulatius *malignitatem* posse, neutiquam credibile mihi videtur.

§. XVI.

§. XVI.

Conſtat enim utique *maligna peſtilentiaque miaſmata* variis corporis partibus adhaerere copioſius atque arctius, ut nomen inde morbo haereat. Sic, ubi *pectus* occupaverint, *pleuritides* aut *peripnevmonias*; ſi *ventriculum* aut *inteſtina* obſederint, *choleras*, *diarrhaeas*, *diſenterias malignas* producere accuſantur: Sic *morbus Hungaricus*, ſi *caput* petat, noſtratibus dicitur die Haupt-Kranckheit; ubi *colli* internas partes, die Bräune, ſcite omnia haec annotante SCHELHAMERO. Quapropter mirum non eſt, ſi ſub tam vario ſimpliciorum morborum ſchemate latens *malignitas non ſtatim ſuſpecta* ſit, quae quam maxime attendi et *ſuſpecta* eſſe debebat: Sicut ex adverſo in iisdem morborum generibus a meticuloſis aegrotis et adſtantibus pariter ac medicis non raro perperam praetenditur, et *falſo ſuſpecta eſt malignitas*, ſi paulo maior ſolito vehementia morbi appareat, aut praeſentius vitae periculum immineat.

§. XVII.

Haec tam prona promtaque *malignitatis* accuſatio in morbis, ubi ordinarie ipſa adeſſe non ſolet, permovit ſagaciores medicos, ut in eandem liberalius inveherentur, et eius *infrequentiam* oſtendere conarentur. Quam in rem ſevere animadvertit antea citatus BAGLIVIUS, dum nempe non negat quidem *dari aliquando febres nonnullas, a furore veluti venenifero productas, uti ſunt quas eſus fungorum aut Boletorum, ſimiliumque noxiorum ciborum uſus parit*; ſed tam frequentes eſſe ac innumerabiles, ut vulgus aut Medici ſomniant, conſtanter negat, contra vero teſtatur, ſe, quando ſolus aegrotorum curam inceperit, et ſua methodo curaverit, *raro tales malignas febres obſervaſſe*, ſed quando ad curationem ab alio coeptam voca-

retur, quoniam mente multis praeiudiciis ante coepta curatio febrium instituta sit, mille differentia, et *gravia* se observasse *accidentia, quae frequenter soboles sint methodi depravatae, non vero naturae morbi.*

§. XVIII.

Hanc ipsam BAGLIVII sententiam, *quod adeo rara sit avis malignitas*, Illustris D. D. STAHLIVS *in Dissert. de malignitatis indole* pag. 11. quodammodo limitat, et verba illius, utpote a Viro inter aliquas adhuc profundius insidentes, magis absolutum mechanismum respicientes opiniones, de reliquo in labyrinthum artis medicae profundius et cordatius introspiciente prolata, merito *sano sensu* in optimam partem assumenda esse iudicat: Siquidem totus reliquus BAGLIVII contextus satis monstret, quod potius notet *fastidiosam illam communis praxeos convolationem ad malignitatem, in omnibus difficilioribus, temere provocatis, et ab essentiali morbi indole divertentibus accidentibus et eventibus accusandam*: Vnde etiam recte protestatur, quod haec *rara avis*, maxime eo sensu sit rara, quod *non ita frequens in singulis morbis occurrat, ut vulgo Medici arbitrentur.*

§. XIX.

Cum igitur *malignitas* revera, etsi non secundum popularem opinionem frequentissime *variis febribus* accidere soleat, saepe vero in iisdem *falso suspecta* sit, operae pretium esse duco, aliquas *conditiones* in utramque partem, et ad necessariam veri a falso distinctionem proponere. In universum autem per experientiam constare existimo, *nullam febrem sincere intermittentem habere coniunctam malignitatem*: Vnde omnes illae observationes, quae de *febribus quotidianis, tertianis, quartanis malignis*, apud Autores practicos commemorantur, siquidem

accu-

accurate fuerint consignatae, et attente considerentur, earundem febrium, servato utcunque *intermittentium typo*, de *continuis* factis reapse sunt intelligendae, ubi *remissio* quaedam aestus febrilis et aliorum symptomatum incautos decipit, ut pro *intermissione* illam habeant, et hoc praeiudicio negligatur *malignitas merito suspecta*.

§. XX.

Quare in omnibus illis *febribus*, quibus ordinaria est *intermissio*, hac in *continuum* migrante statum, *malignitatis* aliqua oriri debet *suspicio*, eademque maior, quo magis illa in §. V. et VI. notata signa concurrunt: Ex adverso autem in eodem febrium genere *falso suspecta* est *malignitas*, ubi servato legitime *typo*, & *vera intermissione*, secundum paroxysmos contingente, unum alterumve symptoma praeter consuetudinem gravius aegrum affligit, seu temperamenti ipsius, seu *perversae diaetae aut therapiae vitio*; quo pertinent efferati aestus, anxietates praecordiorum, deliria etc. per calidius regimen et medicamentorum calidiorum abusum concitata.

§. XXI.

Quod de intermittentibus modo febribus pronuntiavi, idem propemodum de reliquis *natura continuis*, *ac per se non malignis* accipiendum est. Nimirum non omne statim extraordinarium graviusque symptoma arguit *adventitiam malignitatem*, nisi eadem plura in §§. antea citatis recensita signa conspirent: Vnde e. g. perperam saepe accusatur *malignitas in Variolis*, si quando circa ipsarum eruptionem apud infantes aut pueros incidunt *epileptici insultus*, salutares potius censendi, aut tempore suppurationis *vehementissimi aestus*, *deliria*, aut *diarrhoeae*, incongrui regiminis vitio; Quamvis eiusmodi errores in periculum vitae non minus coniicere valeant aegrum, quam ipsa *falso suspecta malignitas*.

§. XXII.

Eadem fere eſt ratio *Pleuritidis* ac *Peripnevmoniae*, nec non *Dyſenteriae*, quae propter atrociam alicuius ſymptomatis *ſaepe falſo pro malignis venditantur*; cum illa morbi exacerbatio revera non tam indoli ipſius, quam ineptae curationi debeatur. Et hic quidem eſt ille peſſimus perverſae medicationis effectus, dum cauſa morbifica, ſibi et naturae relicta, facile ſuperabilis, adeo exagitatur, ut complures humorum particulas ſibi aſſimilando ampliorem atque profundiorem corruptionem aut putredinem producat, ipſamque *veram malignitatem* imitetur.

§. XXIII.

Et iſtud quidem deteſtabile *artificium*, *intempeſtiva auxiliorum calidiorum applicatione deteriores faciendi morbos, et in malignum convertendi habitum*, ſcite explicavit iuſteque reprehendit l. c. SYDENHAMIVS: Quanto magis (ait) uſu calefacientium actuantur particulae miaſmatis febrilis calidae ac ſpirituoſae, tanto magis intenditur ea quam habent aſſimilandi facultas; quantoque etiam magis excaleſiunt humores iſti, in quos agunt, tanto libentius in aſſimilantium caſtra migrant, earundem impreſſionibus cedentes -- Atque appellanda mihi hic venit experientia, qua magiſtra edoctus ſum, et *purpureas febrium maculas* et *variolarum puſtulas nigras*, eo promptius ſumpſiſſe incrementum, quo magis calefieret aeger, easdem vero pro ratione moderatioris regiminis, quod iis omnino debetur, decreſcere ſolere ac minui. h. i.

§. XXIV.

Vix itaque iuſtius Medici, talem febriles affectus tractandi methodum ſequentes, regimenque nimis calidum adminiſtrantes

maligni-

malignitatem accuſant, quam ſi quis de incendii vehementia periculoſa conqueri vellet, qui ad idem reſtinguendum conductus, oleum pro aqua in ignem infuderit. Praecipuum quod inde contrahitur aegro damnum in eo conſiſtit, quod turbatio naturae, ob *falſo ſuſpectam malignitatem* facta, aut per incongruum regimen calidius demum introducta *malignitatis ſpecies*, difficillime poſtmodum corrigi et emendari queat; utut quam maxime ac *merito ſuſpectam* tunc habeat medicus *malignitatem*. Caeterum haec etiam locum invenire poteſt *in febribus non epidemicis*, ſed *privatis*, quas *ſporadicas* medici appellant, ſive quae citra contagium accidunt ſingulis perſonis a peculiari cacochymia, quibus in caſibus haud raro forſitan medentes negligunt coniunctam *malignitatem*, quae *merito ſuſpecta* eſſe debebat.

§. XXV.

Vt hactenus dicta, et amplius forte dicenda, velut in ſummam contraham: *Suſpecta debet eſſe malignitas ſemper in peſte ac febribus peſtilentibus; plerumque in epidemicis, inflammatione, et exanthematibus, praeſertim petechiis aut purpura ſtipatis; minus frequenter in variolis ac morbillis, niſi luculenta ſuperius recenſita malignitatis ſigna, mox ab initio aut in progreſſu morbi comparuerint; minime omnium in intermittentibus, revera talibus, niſi mutato typo, in continuas, cum notabili pravitate ſymptomatum evaſerint.* Decet autem cordatum Medicum ubique in promptu habere *accuratam malignitatis ideam*, e ſignis ſupra indicatis haud difficulter formandam.

§. XXVI.

De *pulſu* ſeorſim ex Celeberrimi STAHLII l. c. ſententia admoneo, illum *debilem eſſe verum pathognomonicum ſignum*

C *verae*

verae defectivae virium prostrationis; Vnde in oppletiva virium praegravatione longe dispar est, magnus scilicet ac plenus, cum exiguo systalticae quietis sensu. *Vera* itaque *virium deiectio*, repentina et quasi spontanea, cum *pulsu* isto *debili*, utcunque demum in metro se ipse habeat, *duplicatum malignitatis signum praebet*; ut adeo *rara* sit *avis* illa observatio, loquacissimorum etiam ore vulgata, *pulsus sanus*, *urina sana*, *et tamen aeger moritur.* Juvabit etiam attendere ad *excretiones*, tam *ordinarias* quam *extraordinarias*, quae praesente *in febribus malignitate* vix unquam modum servant, sed aut solito segnius aut impetuosius, utrinque citra levamen succedunt, quod de *sudationibus* praesertim ac *haemorrhagiis* animadvertere licet.

§. XXVII.

Cum antea non veritus sim affirmare, *per incongruam curandi rationem*, maxime regiminis et remediorum calidiorum abusum, concitari posse talem sanguinis et seri corruptionem, quae ipsam referat *malignitatem*, huius assertionis confirmandae causa provoco ad notissima *Vulnerum atque Ulcerum exempla.* Illorum quaedam *a natura mali moris* esse constat, e. g. quae telis venenatis et morsu rabidorum animalium, aut ictu scorpionum etc. infliguntur; sicut etiam *ulcera* nonnulla, *cacochymiae malignae vitio*, a prima statim origine *mali moris* deprehenduntur: Non raro tamen et vulnera et ulcera haud malae indolis, inconvenienter tractata in pessimum convertuntur statum, inflammationem sonticam, gangraenam aut sphacelum contrahunt, ipsius nempe *malignitatis consectaria.* Et quamvis in eiusmodi casibus imprudentes Medici aut Chirurgi malefactorum suorum excusationem ab *interna*, quae in corpore delituisset *malignitate* soleant petere, de hac tamen saepe non facilius persuadebunt sapientiori-

bus

bus adſtantibus, quam illi, qui febrium malè abs ſe tractatarum ſiniſtro funeſtoque eventui excuſando *malignitatem* cauſantur.

§. XXVIII.

Supereſt, ut oſtendam, quomodo Medicus ſe gerere debeat in utroque caſuum genere, *ubi* ſcilicet *falſo aut merito ſuſpecta eſt in febribus malignitas.* Quantum ad priores attinet, ſicuti exercitato artifici haud convenit, ad quamlibet aegroti vel adſtantium meticuloſam *de malignitate* praeſente *ſuſpicionem* ſtatim conſentire, ſed prius omnia recte percontari, quo veritatis fundamento nitatur illa *ſuſpicio;* ita ubi vanam ipſam deprehenderit, ante omnia in bonam ſpem erigere timentes, et officii quemque ſui admonere debet. Ipſe vero Medicus ex eodem fruſtraneo licet metu hanc utilitatem capiet, ut eo perculſos tanto facilius in obſequio retinere queat, ſuae interim, quae morbo debetur, curandi methodo intentus. Quod ſi vero quaedam vel leviora et adhuc pauciora, dummodo *vera malignitatis ſigna*, praecipue *in febribus*, quibus illa familiaris eſt, apparuerint, non cunctabitur Medicus, neque expectabit donec plura ſuperveniant, ſed periculi tempeſtive ſubmonebit aegrum et adſtantes, ne ſi res male ceſſerit imprudentiae aut negligentiae inſimuletur.

§. XXIX.

Edocere autem, *quomodo emergenti occurrendum ſit malignitati*, ſingulis in caſibus, id fateor ſupra vires meas eſſe poſitum, et requireret ſane illa disquiſitio plus temporis et chartae ad decernendum, quam mihi nunc quidem permittitur. Omnem curationis cardinem in eo verti exiſtimo, *ut cognitum ab effectu miaſma malignum quantocyus e corpore*

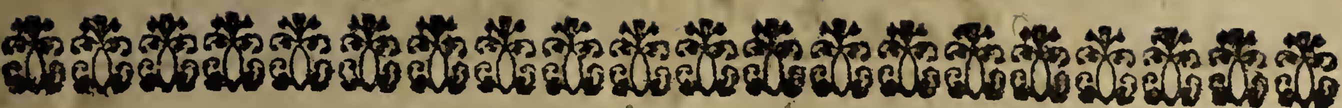
eiiciatur, cumprimis per poros cutis, aucta *diaphoresi* ad *sudationem* usque. Verum enim vero in hoc negotio *maxima* opus est *moderatione*, cum in eligendis et applicandis remediis, tum in regimine externi caloris administrando, ne quod per istam viam eliminare Medicus satagit *malignum miasma*, concitato vehementiori tumultu intestino, idem profundius immergat humoribus vitalibus, et per hos altius insinuet in viscera nobiliora partesque principes.

§. XXX.

Quod supra in §. XIV. de sententia SCHELHAMMERI pronuntiatum est, *materiam malignam* probabibiliter agere potissimum in sanguinem et serum *coagulando* et *incrassando*, in partes solidas per acrimoniam singularem *corrodendo*, id quidem ita debet accipi, ut utriusque modi consectaria simul probe considerentur. Nimirum illa *humorum coagulatio* intimam *corruptionem* et *putredinem* eorum, *erodendi* autem *facultas inflammationem* primo *sonticam*, mox *gangraenam* ipsumque *sphacelum* affectarum partium post se trahit. Quapropter ut haec talia extrema *in febribus*, *ubi merito suspecta est malignitas*, mature declinentur, omnis opera navanda est: Huius autem praecepta specialia, tum ex aliis scriptoribus medico-practicis, tum e citatis a me Autoribus, seorsim SCHELHAMMERO, et laudata *dissertatione Stahliana* petere licebit; quibus haud immerito addiderim ea, quae *Marcus* GERBEZIUS *in tract. de morbis complicatis*, Part. II. Cap. 2. *de febre cum malignitate complicata*, copiose non minus quam erudite commentatus est.

S. D. G.

COROL-

Corollaria
in gratiam DNN. Opponentium adiecta.

I.

Vtrum malignitas in morbis praetendatur, an negligatur frequentius? Problema esto.

II.

Quod revera malignum est in morbis, saepe quidem difficulter cognoscitur, difficilius tamen definitur.

III.

Non minoris artificii specimen est, praecavere malignitatem, quam ruditatis, eandem accersere.

IV.

Si recte ponas calculum, pauciores sunt species febrium natura malignarum, quam aliorum eiusdem indolis morborum.

V. *Sicubi*

V.

Sicubi malignitas accidit morbis, a febrium genere alias diversis, ibi etiam plerumque febris accedit.

VI.

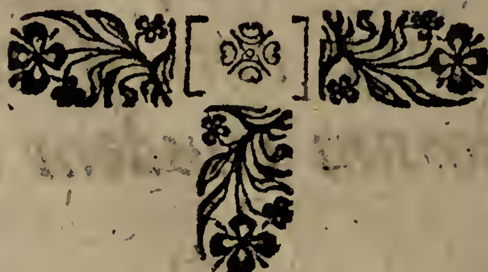
Febres malignae, quantumvis ordinarie sint peracuti morbi, facile tamen in chronicos mutantur, aut tales post se relinquunt.

VII.

Dantur morbi maligni, ipsamet peste acutiores.

VIII.

Inter febres per accidens malignas, quotidianae continuae, catarrhales vulgo dictae, admodum lentae existunt.

NOBILISSIMO DOCTISSIMOQVE

DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

IO. IACOBVS BAIERVS.

VIx vlla querimonia frequentior habetur de Medicina, quam quod, ipſius HIPPOCRATIS effato, *Ars longa* ſit. Hoc etſi non aeque de diſciplina Artis, quam de apparatu experientiae habituque practico acquirendo intelligi debeat, vtpote quem non niſi longo rerum vſu conſequimur; ipſa tamen quoque diſciplina, rite percipienda, temporis aliquantum poſtulat, nec adeo breui ſpatio perdiſcitur, ſicut olim Methodicorum Coryphaeus, THESSALVS, eandem ſex menſibus ſe tradere poſſe diſcipulis ſuis gloriatus eſt, propterea merito reprehenſus à GALENO, et aſini titulo dignatus. Noſtro autem aevo utique locum habet operae compendium; ex quo non paucis doctrinae momentis, ad τὸ τεχνωθῆναι minus neceſſariis, rejectis, caetera luculentius ſtrictimque proponi conſueuerunt. Inde fit, vt noſtrae diſciplinae alumni, non admodum multi temporis decurſu, aſſiduo tamen ſtudio tantum proficere ſoleant, vt neceſſariis praeceptis fideliter inſtructi, deinceps *ſine cortice* (quod dicitur) *natare*, ipſumque opus Medicinae faciendae, Diuina Gratia favente, auſpicato aggredi queant. Ex horum numero *Tu* mihi memorandus nunc ades, *Nobiliſſime Domine* FLACHO, qui bona indole et capaci ingenio praeditus, facile iſtud expeditumque iter apud nos alacriter ingreſſus, ita confeciſti, vt nulli dubitemus, quin deſiderio et expectationi *Venerandorum Parentum Amicorumque Tuorum* egregie ſatisfacturus, et *Patriae* tam eruditi quam felicis Medici officium praeſtiturus ſis. Qua certa etiam ſpe fretus ego, de honoribus Doctorum, propediem conſequendis, in anteceſſum ex animo *Tibi* gratulor! Dab. Altorfi Nor. a. d. XXVI. Iun. A. S. R. cIɔ Iɔ CCXXXIII.

TE

TE medico, *febris* cedet quæcunque *maligna:*
Omine non vano ſic mea plectra ſonant.
Incolumem præſtet Te ſeros Numen in annos;
Ex voto Numen vivere detque Tibi!

Hiſce,
Nobiliſſimo atque Doctiſſimo Domino Doctorando, Amico ex paucis ſelectiſſimo, de honoribus mox impetrandis animitus gratulari, ſimulque quæcunque proſpera adprecari voluit, debuit.

IOHANNES CONRADVS SENNERVS,
MED. LICENTIATVS.

N*Unquam* flacceſcet *tua laus Clariſſime* FLACHO
Sed TIBI *lauri inſtar, crede virebit ea:*
Namque tuum ſtudium voto reſpondet Hygeiæ;
Quæ propediem præmia digna dabit.

Ita Nobiliſſimo Doctiſſimoque DN. Candidato, Amico et Contubernali ſuo perdilecto, de honoribus bene meritis gratulatur

IOHANNES VLRICVS EGGER,
Lindavio-Acronianus,
Medic. Studioſus, Opp.

